

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים – 19:13 | 20:30

תל אביב – 19:28 | 20:33

חיפה – 19:21 | 20:34

מגדל – 19:13 | 20:32

באר שבע – 19:28 | 20:30

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' חקת תשפ"ו

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

סוד הגאולה - להתגבר על קיצור הנפש

נוסעים ברוורס

כלומר אין הכוונה שהדרך היתה קשה להם והם סבלו מכאבי ברכיים וכיו"ב, שהרי כבר ארבעים שנה הם הולכים בדרך והם מורגלים בהליכה, אלא שאחרי הכשלון מול מלך אדום, מותו של אהרן וכתוצאה מכך הגעתו של הכנעני מלך ערד, הם חוזרים כשבעה מסעות אחורה, וזה מה שגם להם לתגובה הקשה - "הנה התקרבונו ליעד ופתאום חוזרים ברוורס אחורה, והנה שוב מתקרבים - ושוב נסוגים אחור". כולנו מכירים את זה מהחיים האישיים שלנו.

ותקצר נפש העם בדרך

אגב, מה הכוונה בבביוי הזה "קיצור נפש"? איך מתקצרת הנפש? 'נפש' בעברית זה רצון, כמו "אם יש את נפשך לקבר את מתי מלפני נשמוני ופגעו לי בעפרון בן צחר" (בראשית כ"ג, ח'). נפש הוא רצון פנימי עמוק שבשלב מסוים מתחיל להיפגם ולהתקצר. יש ביטוי נוסף, דומה - 'קוצר רוח', "לא נשמוני אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה" (שמות ו', ט'), אבל זה לא אותו דבר, יש הבדל בין רוח לנפש, ואנחנו צריכים להבין מה זה "קוצר נפש", כשהנפש מתקצרת. אולי זה כאילו הנפש מתכווצת ואין לה מספיק אויר לנשימה. ומה גורם אותו "קוצר נפש" לעם? -

וידבר העם באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל. (במדבר ט"ז, ה')

הם לא מקטרים על משה ועל אהרן,¹ לא על הכהונה הגדולה ולא על זה שאין אוכל. רש"י אומר שם -

באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו. למה העליתנו. שניהם שוים. (שם)

זה ביטוי נוראי! אותה נפש קצרה גורמת לכך שאין לך כח ולא מעניין אותך מה מקור הבעיה, אתה פשוט מואס במצב. האם חלילה הם הורידו את הקב"ה לדרגת משה?!

יש כמה ביטויים בחומש במדבר לגבי הטענות והתלונות של עם ישראל. אחד מהם מופיע בפרשת בהעלותך - "ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו" (שם י"א, ו'), כלומר -

הפרשה שלנו מתחילה בענין הפרה האדומה ואי אפשר שלא לתמוה מדוע היא נכתבה פה, אחרי פרשת קרח, שהרי לאפר הפרה האדומה המטרה מטומאת המוות נצרכו בני ישראל כבר בר"ח ניסן בשנה השניה לצאתם ממצרים, בחנוכת המשכן, ובעז"ה נגיע לענין הזה בהמשך, אבל אני מבקש להתחיל את הלימוד שלנו דווקא בהמשכה של הפרשה, כאשר הגענו לקדש, אחרי מות מרים וסיפור מי מריבה, שם פונה משה רבנו למלך אדום ונוחל אכזבה קשה מאותו מנהיג עולמי שחשבנו שיהיה לנו שיתוף פעולה מוצלח איתו, ובעקבות הסיפור הזה נאלצנו לסבוב סביב ארץ אדום וקצרה נפש העם בדרך על הסיבוב הארוך שהוא נאלץ לעשות -

וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא דֶּרֶךְ יַם-סוּף לְסִבְבֹּת אֶת-אֶרֶץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ-הָעָם בַּדֶּרֶךְ. (במדבר כ"א, ד')

כנראה שיש קשר בין המציאות של אדום לתגובת העם. לכאורה תגובת העם מובנת - הם כבר חשבו שהנה הם נכנסים לארץ ופתאום עוד דחיה, וכפי שמפרש במקום רש"י - **...ותקצר נפש העם בדרך.** בטורח הדרך, שהוקשה להם. אמרו, עכשיו היינו קרובים להיכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמנה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בעיני הדרך. ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותם בדרך, ולא פירש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא, מפורש שם במה קצרה, כגון ותקצר נפשי בהם (זכריה י"א, ח) וכגון ותקצר נפשו בעמל ישראל (שופטים י', טז) וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו, ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער, ובדבר המטריח נופל לשון גודל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון וגם נפשם בחלה בי (זכריה י"א, ח) גדלה עלי, ויגאה כשחל תצודני (איוב י', טז) כללו של פירושו, כל לשון קצור נפש בדבר, לשון שאין יכול לסובלו הוא, שאין הדעת סובלתו. (שם)

¹ שכבר מת קודם לכן בהר ההר בזכור.

נגלה. במתאוננים - ראו את עמוד הענן. והנה עכשיו פטנט חדש פתאום - 'בגלל שדיברתם בה' ובמשה, והגם שהפנתם את החטא ועשיתם תשובה והגיע העונש - עכשיו תבוא התרופה לעונש, בדמות נחש הנחושת'. אנחנו יודעים שחזקוהו המלך כתת את נחש הנחושת הזה -

הוא הסיר את הבמות ושב אל המצבת וכתת את האשרה וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עדיהם היה היו בני ישראל מקטרים לו ויקראלו נחשתן. (מל"ב י"ח, ד')

הנחש גרם לטעויות ולעבודה זרה. אז בשביל מה זה טוב? למה לשנות? בשיחה פלאית מביא הרבי מליובאוויטש זיע"א שמה ששעבדו ישראל אז את לבם והיו מתרפאים, היינו את כל הלב, כולל היצר הרע. כלומר זה היה טיפול שורש שקשור ככל הנראה לכל הפרשה - לפרה אדומה, לחטא העגל, למלך אדום וכו'. וממשיך הרבי ואומר שזה גרם להתהפכות הזו בנפש ('אתהפכא')², כלומר להפיכת היצר הרע לטוב. ועדיין צריך להבין איך מגיעים לזה מנחש הנחושת.

מיקומה של פרשת פרה אדומה

בואו נזרוק נקודה למחשבה - פרשת פרה אדומה מופיעה שלא במקומה, לכאורה, כפי שפתחנו. פרה אדומה היא החידוש של עם ישראל בעולם, הטהרה ממוות, התיקון של חטא העגל - מה זה עושה פה? לפי חז"ל נצטוונו על פרה אדומה, ורש"י מביא את זה בפירושו לפר' בשלח, כבר במרה, כשיצאנו מים סוף, עוד לפני מעמד הר סיני, ויחד עם שבת ומקצת דינים. כלומר הרעיון הזה הוא כל כך עקרוני שמזמן אנחנו אמורים לדעת אותו, וזה לא יכול להיות שרק עכשיו זה ניתן כי לאורך כל שנות המדבר הפרה נהגה והשתמשו בה. במשך שלושים ושמונה שנה במדבר, מתו יוצאי מצרים ואנחנו קברנו אותם, אז איך נטהרנו מטומאת המוות אם לא ע"י הפרה האדומה? במשך כל שנות הנדודים במדבר היינו חייבים את הפרה האדומה כדי שנוכל להיכנס למשכן! אז למה זה מופיע פה?

נשים לב - הנחש שהמית עם רב הוא זה שמחיה. בואו ניזכר בפרשת קורח הנוראית שמועד התרחשותה המדויק לא ידוע; אין פרשה עם כל כך הרבה מוות וזעקות קשות של עם ישראל על כך ("כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות, האם תמנו לגוע", שם, י"ח, כ"ח). אחרי שהאדמה פצתה את פיה ואחרי האש שירדה מהשמיים - באה המגפה הנוראית שמתו בה עם רב, ארבעה עשר אלף ושבע מאות איש היה רק תחילת המגפה, "החל הנגף", ומשה שולח את אהרן שתופס את מלאך המוות 'בגרן' ועוצר אותו מלהמשיך, והמלאך מתחנן - 'הרי הקב"ה שלח אותי להמית. זה תפקידי!', אבל את אהרן זה לא מעניין - 'אבל משה רבנו שלח אותי!', וזה הרבה יותר חזק ממה שהקב"ה שלח אותך. רש"י אומר שמלאך המוות עצמו היה זה שמסר למשה רבנו את הסוד שהקטורת עוצרת מגפה.³

'אנחנו רוצים שיהיה קצת יותר מתובל, עם רוטב, שלא יהיה יבש', אבל פה זה משהו אחר - "נפשנו קצה בלחם הקלוקל". ורש"י מסביר -

ונפשנו קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס. (שם)

אנחנו מואסים בכל. זה רגע שאתה מרגיש בו שנמאס לך מהכל, אין לך שום כח לשום דבר יותר. אבל מעניין שדווקא על המן הם מקטרים וקוראים לו "לחם קלוקל". ותגובת ה' לא מאחרת -

וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מִיִּשְׂרָאֵל. (שם ו')

צריך לזכור לא רק את הנחש אלא את העובדה הזו, המגפה, המוות של "עם רב מישראל", כשאנחנו אחרי הכישלון מול מלך אדום, אחרי מות מרים ואהרן, אחרי הכנעני מלך ערד שבא להילחם עם ישראל, ולפני הרגע הגדול שבו מתחילים להילחם בסיחון והמומנטום משתנה - פתאום מגיעים לרגע שאין כבר כח לכולם. גם בלי שכתוב כמה אנשים בדיוק מתו שם, זה ביטוי קשה - "וימת עם רב", מהנחשים שנושכים את העם. וצריך להבין איך הנחשים הללו קשורים לטענה שלהם, לנפשם הקצרה. רש"י אומר -

וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה, יבוא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד, (טעם עפר), ויפרע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה מטעמים (במ"ד יט, כב). (שם)

ורק אז העם מתעשת ופונה למשה -

ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי-דברנו ב-ה' ויבא התפלל אל-ה' ויסר מעלינו את-הנחש ויתפלל משה בעד העם. (שם ז')

וכאן הדבר הפלאי -

ויאמר ה' אל-משה עשה לך שרף ושים אתו על-גס והיה כל-הנשוף וראה אתו וחי. ויעש משה נחש נחשת וישמהו על-הגס והיה אם-נשף הנחש את-איש והביט אל-נחש הנחשת וחי. (שם ח'-ט')

ורש"י מביא שם את דברי חז"ל המפורסמים -

...ואמרו רבותינו, וכי נחש ממית או מחיה? אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נימוקים. (שם)

והשאלה הגדולה היא פשוטה - 'רבש"ע, הרי אתה רוצה שעם ישראל יחזור לאמונה שלו בך, אז למה לבלבל אותו עם נחש? למה לשים נחש ולומר שלא הנחש ממית ולא הנחש מחיה ולא פשוט לחזק אותנו באמונה? תשים את ענני הכבוד, את לוחות הברית? מה השתנה פתאום?'. עד היום כאשר חטאו במרגלים למשל, כבוד ה' נגלה עליהם. גם בקורח - כבוד ה'

³ אגב, לכאורה קשה אם משה ידע את הסוד הזה, אז למה הוא לא רץ לעצור את מלאך המוות? והתשובה פשוטה - כי הוא ידע שרק כהן גדול עם קטורת יכול לעשות כן, ולכן שלא בקרח הוא התבטל לאהרן, ומאידך - אהרן יכול

² כלומר לא רק שהצלחתי להכניע את הרוע, לחסל את הרשע, אלא להפוך אותו להיות טוב. הנחש עצמו שהמית עם רב לפני רגע - הביא רפואה לחיים.

אגב, מילותיו האחרונות של משה רבנו בסוף ימיו כוללות גם
הן את המילה ד.ר.ך. -

**אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךְ עִם נוֹשֵׁעַ בְּ-ה' מִגֵּן עֲזָרְךָ וְאֲשֶׁר־
חָרַב גְּאוֹתֶךָ וַיִּכְחָשׁוּ אֵיבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל-בְּמוֹתֵינוּ תִּדְרֹךְ.**
(דברים ל"ג, כ"ט)

הדריכה הזו היא היכולת לסלול דרכים חדשות והיא נובעת
מהיכולת להגיע לשורש של כל דבר וכדי להגיע לכך אתה צריך
להגיע עד הסוף.

לחטא הכל

פרה אדומה באה לטהר מטומאת המוות והיא צריכה להיות -
**...פְּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין-בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא-עָלָה עָלֶיהָ
עֵל.** (במדבר י"ט ב')

לכאורה יש כאן כפילות מיותרת; אם היא 'תמימה' הרי ברור
ש-'אין בה מום', אז למה זה נכתב שוב? ורש"י מסביר -

אדמה תמימה. שתהא תמימה באדמימות שאם היו בה שתי
שערות שחורות פסולה. (שם)

תמימה הכוונה היא לצבעה ולא למומים. ומה מייצגת
האדמימות הזו? -

אדומה. על שם אם יאדימו כתולע (ישעיה א, יח) שהחטא קרוי
אדום. (שם)

ועוד מעט נחזור גם למלך אדום, החטא קרוי עשו, אדום. הפרה
האדומה צריכה להיות תמימה באדמימותה, היינו להביא את
הקושי, את התיקון של החטא עד להיתממותו, עד לסוף. אי
אפשר לוותר אפילו על נקודה אחת, אם אתה באמת רוצה
לעשות טיפול שורש ולתקן את העולם הזה מחטא המוות,
מטומאת המוות וממלאך המוות. רש"י על הפסוק שואל למה
הפרה האדומה נקרא 'חטאת' - "מי נדה חטאת היא" (שם ט')
והוא עונה שהיא אכן איננה חטאת במובן של קרבן חטאת כי
היא לא מוקרבת על המזבח כמו קרבן חטאת ואין לה את כללי
קרבן החטאת, אלא 'חטאת' זה מלשון חטוי. אי אפשר לפספס
פצע אחד, מוגלה אחת - צריך לחטא הכל!

והפרה האדומה התמימה הזו באה לכפר על חטא העגל, שבו
קצרה נפש העם בדרך. זה החטא שלנו כל החיים שלנו - לא
מסתדר לי על הזמנים שקבעתי עם זה שמשה עדיין לא ירד
מההר. "בושש לרדת מההר".

הרמב"ן שואל - אם קרח אכן רצה כהונה גדולה למה הוא לא
בא בר"ח ניסן בחנוכת המשכן כשאחרון התמנה לכהן גדול?
והוא עונה - כי הרקע היה קוצר הנפש של העם בדרך ואחרי
שנגזרה גזרת המרגלים, אז הוא כבר 'התלבש על מומנטום'.
ואז באים גם דתן ואבירם וטוענים - "המַעַט כִּי הֶעֱלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ
זָבֹת חֶלֶב וְדָבַשׁ לְהִמְיִתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי תִשְׁתָּרֵר עָלֵינוּ גַם הַשְׁתָּרַר"
(שם ט"ז, י"ג), ומה שהם בעצם אומרים הוא - 'אין לנו כח לטפל

אז נשים לב - פרה אדומה מופיעה בין שתי הפרשיות - זו של
הקטורת ומטה אהרן, ששם מה שהמית - הקטורת - גם מחיה,
לבין הפרשה של הנחש שגם בה - מה שממית מחיה.

דרך ה'

אני מבקש לחזור לנחש ולהבין אותו ולאחר מכן נשוב גם לפרה
האדומה. מי שהביט אל השרף-נחש הזה זכה בחיים. אדמו"ר
הזקן בעל התניא זיע"א אומר דבר פלא - למה הכוונה בביטוי
"מסתכלין כלפי מעלה"? אל השמיים? לקומה שניה?, והוא
מבאר - הכוונה צריכה להיות 'מסתכלין כלפי מעלה של הנחש'.
כשישראל משתמשים בכוהן הגדול ומביטים אל כל דבר
בשורשו, כלפי מעלה, או אז היו משעבדין את לבם לאביהם
שבשמים ומיד מתרפאין, ואם לאו - "היו נימוקים". ונדייק - הם
אל היו מתים אלא היו הולכים ונימוקים. "ותקצר נפש העם".

משה רבנו שם נחש על נס ובכך גילה לנו סוד עצום - הניסיון
שלך בחיים, בן אדם, הוא במקום שבו אתה נופל. המקום
שממנו אפשר להעלות את הכל הוא אותו מקום ששם גם
נמצא החושך. הנחש הזה שעכשיו המית, אין לו כח להמית
ואף לא להחיות, והכח שלכם עם ישראל הוא להמשיך לחזור
ולהסתכל על כל דבר בכלפי מעלה שלו. לא להתקע בחדשות
האחרונות, בריאליה המדומיינת.

"ותקצר נפש העם בדרך" זה בדיוק מה שאמרו דתן ואבירם
לפני שלושים ושמונה שנה; 'עכשיו היינו קרובים לארץ וחזרנו
לאחורינו? כך היו אבותינו ונתקעו במדבר שלושים ושמונה
שנה'. כשהנפש מתקצרת בגלל טורח הדרך שהוקשה לנו.
'דרך' בכל שפה בעולם היא אמצעי להגיע ממקום למקום - 'אם
רק היה אפשר לקצר את הדרך זה היה נפלא', אבל בעברית
'דרך' היא אכן גם אמצעי אך גם מטרה בפני עצמה. דרך ה'.
דרך עץ החיים. כשאדם דורך ענבים הוא מגיע לתכלית ונוגע
בשורש. טורח הדרך הוא הטורח לראות בדרך את התפקיד
שלה. תפקידנו הגדול הוא 'בדרך'.

פרה אדומה באה לכפר כזכור על חטא העגל שנגרם מקוצר
נפש העם. 'עמדנו עם הסטופר, קבענו איתו שהוא יחזור בשש
והנה כבר שש וחצי - והוא עוד לא הגיע!'. זה לא לפי מה שאני
חושב. נפש העם קצרה בעיני הדרך, בטורח שבה - הקושי של
הדרך עצמה. והכח הזה של הנחש הוא מהות שנת הארבעים,
וזה מה שהקב"ה אומר למשה 'הנה אנחנו עוסקים עכשיו
בטיפול שורש. כבר לא מתעסקים בענן כבוד מלמעלה או
מלמטה ובעמוד האש. אין יותר עמוד הענן שהרי אהרן מת,
ואין יותר באר שהרי מרים מתה. עכשיו כל אחד יצטרך לקחת
את הנחש שלו כדי להביא משיח'. נח"ש בגימט' משי"ח.

נחש הוא גם המטה. זוכרים את המטה בתחילת ספר שמות
שנהפך לנחש וחזר ונהפך למטה? זה אותו מטה אהרן שפורח
ומגלה את החיים גם בסתם מקל יבש.

להשתמש בקטורת רק מפני שהוא מתבטל למשה, וכך הוא אומר למלאך
'ה' שלח אותי ואין משה אומר דבר מלבד, הכל זה מפי הגבורה'.

זוכרים את הפתעת יעקב מעשו במפגש המחודש שלהם כאשר עשו פתאום רצה לתקן הכל - "נִסְעָה וְנִלְכָּה וְאֵלְכָה לְנֶגְדְךָ" (בראשית ל"ג, י"ב)? עכשיו אומר משה למלך אדום 'בוא איתי' וכל עם ישראל עומדים שם סביב, ובכל המבזקים מציצים שעוד שניה נגמרה המלחמה ונגיע אל המנוחה ואל הנחלה ואנחנו עוברים אל הארץ ורק נסתדר עם הבהמות פה ולא נשתה מהמים אלא משלך, רק כמה פרטים קטנים לסגור. אגב, שמנו לב שהפונה הוא משה ופנייתו היא אל 'מלך אדום', ואילו מי עונה לו? -

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן-בְּחָרֵב אֵצֶא לְקִרְאָתְךָ. (שם י"ח)

אדום אומר לו -

אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם, ואמרתם (דברים כ, טז) 'ונצעק אל ה' וישמע קולנו', ואני אצא עליכם במה שהורישני אבי 'ועל חרבך תחיה' (בראשית כז, מ). (שם ברש"י)

כלומר, מלך אדום מבהיר לנו - עוד לא הגענו לפרה אדומה תמימה, עוד לא הגענו ל-"ועלו מושיעים אל הר ציון לשפוט את הר עשו".

אתם מבינים מה קורה כשאר הולכים לסובב את ממלכת אדום? יש מושג בעולם החסידות של "ממלא כל עלמין" ו-"סובב כל עלמין". כך בזה לעומת זה, בס"א יש 'ממלא ארץ אדום' ויש 'סובב ארץ אדום'. סובב אדום זה המקיף שלו - וכמה שהסיבוב את אדום פועל בתוכו. זוכרים למה הוא נקרא אדום? כי הוא אמר ליעקב "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" - בשביל האדום הזה אני מוכן לוותר על הבכורה ולוותר לך על הכל ובלבד שתלעיטני מן האדום האדום - "כי עייף אנוכי", כי אין לי כח לדרך. ואותו אדום אומר כעת לישראל - "לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך", היינו - 'אתם עוד רחוקים מהמקום הזה'. ובפסוק הבא בני ישראל משיבים לו, וזה פלא פלאות כי את המלאכים למלך אדום שלח משה רבנו וכעת כל ישראל משיבים לאדום, כי כל יהודי ויהודי מרגיש שאסור לפספס את זה עכשיו, והגם שנפלנו לפני רגע במי מריבה, אבל הנה אנחנו "בקדש עיר קצה גבולך" והגיע הזמן לקדש את העולם, בוא נייצר בעולם "ועלו מושיעים בהר ציון" ונביא משיח!

פרה אדומה – הכנה למשיח

שאלנו למה פרשת פרה אדומה מופיעה פה, לפני הפניה למלך אדום, והתשובה היא כי פרה אדומה זו ההכנה למשיח. הרמב"ם אומר באופן מדהים שאין מצווה להיטהר מטומאת מוות אלא שאם אתה רוצה להיכנס למשכן אתה צריך להיטהר מהטומאה הזו, אבל אתה יכול להחליט שאתה נשאר טמא כל ימי חיך. אז מה המצווה? - המצווה היא שיהיה אפר מוכן להיטהר מטומאת המוות. כל העולם מחכה להיטהר מהטומאה הזו ואת האפר הזה מחלקים לשלשה, כשאת השליש האחד מניחים במשכן, בארון העדות למשמרת, יחד

בשורש. הכל אותו דבר - ארץ מצרים, ארץ ישראל. אין לנו כח יותר'. "נפשנו קצה".

ואתה שואל את עצמך למה הם קראו למן בשם "לחם קלוקל", והתשובה שמביא רש"י היא -

בלחם הקלוקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראהו קלוקל, אמרו, עתיד המן הזה שיתפח במעינו. כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא (צ"ח ה.) (שם כ"א, ה', רש"י)

רגע, ארבעים שנה אתם אוכלים את זה, מכניסים ולא מוציאים - מה קרה עכשיו פתאום?! מה שהיה להם קשה במן הוא שהמן ירד אמנם מהשמיים בנס מופלא, אבל הוא הגיע לכל אחד וגילה לכל אחד את מקומו שהוא היה בו - איזה טעם ואיזה מזון הוא אוהב, ומה מדרגתו הרוחנית וכו', כל אחד קיבל את האיתות, "כי לא יידח ממנו נידח", וכך הקב"ה אמר את השירה הזו לבני ישראל "עד תומם" - וכפי שכבר בארנו פעם היינו עד שהם נהיו תמימים, עד שאחרון היהודים ייתמם. אדומה תמימה באדמימות.

תפקידו של אדום בגאולה

ואחרי פרשת פרה אדומה, יש נפילה כל כך כואבת מלמעלה עד למטה בהכאת משה את הסלע, ומבלי להיכנס לכל הפרטים, ברור שבאיזו שהיא צורה, באיזה שהוא אופן - "יען אשר לא האמנתם בי להקדישני" - שהיה פה משהו שהיית משה, צריך לגלות לעולם, שהאבן עושה את רצון ה', ושהכל קשור לשורש - או אז פונה משה רבנו למלך אדום, ובכזו חיבה וחמימות, בשאיפה גדולה, הוא אומר לו -

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֹּדֶשׁ אֶל-מֶלֶךְ אֲדָוִם כֹּה אָמַר אֶחָד יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת-כָּל-הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מַעֲצָאֲנִי. וַיֵּרֶדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַנָּשֹׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעֻנוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹא-בִתְיָנוּ. (שם י"ד-ט"ו)

"אחייך", 'אח שלי' הוא אומר לו. ורש"י אומר -

אחייך ישראל. מה ראה להזכיר כאן אחוה, אלא אמר לו אחים אנחנו, בני אברהם שנאמר לו כי גר יהיה זרעך (בראשית טז, יג), ועל שנינו היה אותו החוב לפרעו. (שם)

אנחנו בני אברהם. בוא ונעשה 'הסכמי אברהם'.

אתה ידעת את כל התלאה. לפיכך פירש אביכם מעל אבינו, וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו (שם לו, י), מפני השטר חוב המוטל עליהם והטילו על יעקב. (שם)

'אני לקחתי על עצמי את כל החוב של הגלות, את כל הדרך, עברנו את כל קיצורי הנפש - ולמרות זאת אין לי טרפוניה כלפיך'. והוא ממשיך לתאר לו -

וַנִּצְעַק אֶל-ה' וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקוֹדֶשׁ עִיר קֶצֶה גְבוּלָךְ. נַעֲבֹרָה-נָא בְּאַרְצְךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נִלְךָ לֹא נִטָּה יָמִין וּשְׂמָאוֹל עַד אֲשֶׁר-נַעֲבֹר גְּבֻלָּךְ. (שם ט"ז-י"ז)

יודעים למה זה בא אחרי פרשת פרה אדומה? - משה אומר לו ולנו 'בואו ונתקן עכשיו את הכל. את כל האדום והאדום נתקן'.

בחצים ואבני בליסטראות, והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור, נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה, ונתקרב לצד הר של מואב, ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום. וזהו אשר נטה לשבת ער, שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו, וזהו ונשען לגבול מואב (בס"א אינו. ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא על ידי הבאר שנכנס לשם).

ורק אחרי שישראל עברו שם, הם פתאום רואים איך שהבאר ההיא של מרים, שגם אליה הם לא שמו לב שהיא הולכת איתם, רק עכשיו הם פתאום שמים לב שהבאר יורדת עם הנחל והיא מעלה את שפך הנחלים ודם האמוריים ואיבריהם עולים ממנה, זה געוואלד. זה כל הפרשה הזו - פרה אדומה, מלך אדום והעם שקצרה נפשו בדרך ונאלץ ללכת לסובב את ארץ אדום, ורק כאשר הם רואים את דמם של האמוריים הם קולטים מחדש שוב את הנקודה היסודית - שהתפקיד שלנו הוא לא להסתכל כלפי מעלה לשמיים ולהתפלל, שהרי ההלכה אומרת בדיוק להיפך - שמי שמתפלל צריך שיהיה לבו לשמיים ופניו ועיניו כלפי למטה. יהודי כדי להתפלל לא צריך להסתכל למעלה אלא דווקא למטה. וכשהוא מסתכל למעלה הוא צריך לראות את השורש של הנחש ולדעת שהנחש מחיה בדיוק כפי שהוא ממית. שהוא משיח בדיוק כפי שהוא נחש, וזה תפקידנו בעולם מול קיצור הנפש, מול הנפש המתקצרת בדרך מטורח הדרך, מעיני הדרך - 'עכשיו היינו קרובים להיכנס לארץ והנה אנחנו חוזרים לאחורינו. הנה המלך האדומי הזה שהיינו משוכנעים שהוא הולך איתנו פתאום הוא מתהפך' - תפקידנו הוא שאף אחד לא חוזר אחורה, ואנחנו צריכים להבין שהכל הכל זהו סיפור השורש.

להפך את הכל אל השורש

ומשפט אחרון. אתם יודעים מה באמת משה אומר למלך אדום? זה דבר יסודי. הוא אומר לו - 'תראה, יכול להיות שאתה תעכב אותנו. אולי זה עוד ימשך שלשת אלפים שנה, אבל תקשיב טוב - הדרך היחידה שלך להיגאל בעולם הוא להבין שהכח היחיד שלך הוא להתחבר אלינו ושנאנחנו נעבור דרכך, ובדרך שנעלה בהר שער, כך יעלו "מושיעים להר ציון לשפוט את הר עשו ותהיה לה' המלוכה".

"דרך המלך נלך... עד אשר נעבור גבולך" - זה 'בוא ונמליך את המלך בעולם. אתה אדום, אתה מייצג בעולם את האדומיות, את ה-'הלעיטני נא', והיכולת שלך להתרומם יכולה להפוך לזמנית ולהיעלם תוך שניה, גם אם אתה האימפריה הגדולה ביותר בעולם, אם לא תפנים שכל היכולת שלך להתרומם היא דרכנו!'

הבני של עם ישראל כאן איננו בבי כמו שהיה בעבר על אוכל שהוא אוהב שאין לו למשל, אלא 'בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים את לבם', היינו את כל הלב כולו, כולל היצר הרע, וזו האתהפכא בנפש, של כל אחד ואחת מאיתנו,

עם צנצנת המן, "הלחם הקלוקל", ועם מטה אהרן שפרח בפרשה הקודמת והוציא ציץ וגמל שקדים - כדי שנלמד את זה ונבין את הדרך! הרי המטה הזה עבר את כל התהליך, היינו שהדרך שאני יכול לטהר את העולם מטומאת המוות היא רק אם אני בא מכוחו של משה רבנו לנצח את מלאך המוות. וכך כותב הרמב"ם שבאמצע הלכות פרה אדומה פתאום מתחיל לדבר כמו היסטוריון -

...ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה. ראשונה עשה משה רבנו, שנייה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית, והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה, אכ"ר. (רמב"ם הל' פרה אדומה, ג', ד')

הרבי מליובאוויטש זיע"א שואל - הרי זה ספר הלכות, אז מה פתאום הרמב"ם עובר לתיאורים היסטוריים על כמה פרות היו וממשיך בתפילה "אמן כן יהי רצון"? אפילו בהלכות משיח הרמב"ם לא מתבטא כך! והרבי מבאר נפלא - הרמב"ם רוצה ללמד אותנו הלכה עצומה, שגם אם מזכירים את ביאת המשיח בדרך אב, אז ראשית יש להוסיף תפילה ולומר 'שנזכה לביאתו תכף ומיד ממש', ויהודי צריך לדעת שביאת המשיח הופכת את כל המציאות למושלמת, כלומר שכל עוד אין משיח אין פרה אדומה ואין תקנה מטומאת המוות. עוד יש מוות בעולם. כל העבודה שלנו בעולם זה לחזור אל השורש, ואת הפרה האדומה העשירית יעשה המלך המשיח, וכאשר אנו עוסקים בלימוד מצוות פרה אדומה אנחנו נזכרים שהיום חסרה לנו המצווה הזו. זה לא איזה רעיון וירטואלי כזה אלא זה הכח להיטהר מכל האדום, ואנחנו יודעים שב'דרך' אנו באים והיא תמימה באדמימות, עם כל המהלכים, עד שהכל הכל יכול להיטהר. זה פלא איך כל הסיפור הזה של פרה אדומה תמימה נמצא בין סיפור המטה שפרח ונכנס לארון העדות מצד אחד, לבין פרשת נחש הנחוששת שהמית ויכול להחיות, ומזכיר את המן, "הלחם הקלוקל", צנצנת המן הזו.

מסתכלין כלפי מעלה

וזה ממשיך לאורך כל פרשת חוקת שחלקה האחרון הוא שעם ישראל רואה פתאום דם, הרבה דם - את בארה של מרים, והוא שר את שירת הבאר. הם באים להילחם מול סיחון ושם בארנון הם רואים פתאום את הנס הגדול הזה, איך שכל אויביהם רצו לחסל אותם ונקבצו עליהם מלמעלה -

על-כן יאמר בספר מלחמת ה' את-והב בסופה ואת-הנחלים ארנון. ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב. (שם כ"א, י"ד-ט"ו)

וברש"י שם מסביר איך רצו האמוריים לעשות לנו 'אמבוש' - ואשד הנחלים. תרגום של שפך אשד, שפך הנחלים, שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים שם, לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר, וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה, והדרך עובר בתוך הנחל, אמרו אמוריים, כשיכנסו ישראל [לארץ] לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם, ונהרגם

זמן בדרך, כי כמו שכאשר דורכים ענבים ליין זה לוקח זמן, כך צריך שהאדמימות תהיה תמימה, וזה לוקח זמן והדרך עצמה היא היא הסיפור, לא רק התוצאה.

עד יקום גוי אויביו

זה המהלך של כל החומש. כך היה גם בפרשת המתאוננים שישראל התאוננו "כמה לובטנו בדרך". זה כל המהלך, שאת רוב רובו כבר עברנו וכעת נשאר לנו רק לקבל מתוך אמונה שלמה וביטחון גמור לזכות לגאולה השלמה בקרוב ממש.

רק נזכיר בשולי הדברים שהיום, יום ג' תמוז, הוא היום שבו נלחם יהושע בעמק איילון ואמר - "שמש בגבעון דום וירח בעמק איילון", ועליו נאמר "עַד יָקֻם גּוֹי אֹיְבָיו" (יהושע י', י"ג) והמציאות מתהפכת ובעז"ה נזכה ונחיה ונראה ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח, ונזכה לראות את המלך המשיח עושה את הפרה העשירית לטהרת העולם כולו מטומאת המוות שדוחקת ומעכבת אותו ונזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו.

של כל התפיסה הזו בעולם שהכל יכול להתחבר לשורש שלו ודווקא מהנחש נגיע אל השורש. כל עולם הרפואה למד את את רעיון הנחש מפה, כי כל הרעיון הוא להשתמש באנטיביוטיקה, בהיפך, בנסיוב שממית שדווקא ממנו מפתחים את הנוגדן וממנו להחיות. זה הרעיון של הנחש שהפך לסמל הרפואה, שבעומקו הוא להפוך את הרע לטוב, את היצר הרע לטוב, ועל ידי זה לפעול אתהפכא גם בכל העולם כולו. ואם לרגע אחד איזה מלך מדומיין חושב שהוא יכול טיפה טיפה לזוז מזה - זה יהיה הסוף שלו, לא של מישהו אחר, והוא יצטרך לחזור ולהבין שהכל הכל עובר דרך עם ישראל.

כל הכח שלנו הוא רק שנפשנו לא תקצר בדרך. המהלך, גם במלחמה הזו שכיום סביבנו, גם בחיים הפרטיים של כל אחד ואחת מאיתנו, זה לתפוס איך מה שהמית עם רב, אם אני מחבר לשורש הכל ומתקן את חטא העגל - יכול להביא לעולם כולו רפואה וחיים עצומים. כאשר ישראל עושים את פעולתם הטבעית ומסתכלים כלפי מעלה של הנחש ומשעבדים את כל לבם, גם את החלק שנראה רע, ומבינים שלפעמים זה לוקח

השיעור מוקדש
לזכות עם ישראל, להצלת חיינו וחיילי צה"ל, לשלום כל היהודים והאלמונים,
לע"נ כל הנפלים על קידוש ה' באירועי חמלומה ולע"נ
רחל שילח בת מסעדת הנרייט, עמרם בן אידה חיה, פיבי בת עליזה,
מאיר בן רחמים ז"ל, חר"ר מרדכי ב"ר אריה לויב ז"ל
ולהבדיל לרפואת כל חפצנים וחוזלים ובתוכם
פאני פרחה בת אסתר, חוריה בת אורית, אריה בן אלי, אלימלך מלך בן ציפורה,
וליוווג הנזן ליעל רחל בת אריאל אסתר.
להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ לעמטאל - 054-7500516